

Tabula rasa

Tiszta lappal – igen, végre talán eljuttott ide hazánk is. Bő tizenkét éve egyszer már azt hittük, ütött az igazság órája. Talán még vagyunk néhányan, akik emlékezünk 1989–90 eufóriájára, a mosolygós tömegre, amelyben alig egy évvel ezelőtt, a vízlépcső elleni '88-as tüntetésen még csak óvatosan váltott velem néhány szót Rácz Sándor, az '56-os Nagy-budapesti Munkástanács elnöke, nehogy bajt hozzon rám.

Szinte varázsütésre megjelentek az előzőeken, udvarias és mosolygó pesti villamosutasok meg a tányérsapka alatt loboncos hajat viselő, szakállas, lógó ingű rendőr, aki vidáman csevegett velünk és hasonszőrű társával. Azt hittük, vége a múltnak, és nem kell félni többé. Szabadon beszélgethetünk kocsmában meg telefonon, szabadon utazhatunk, és egyáltalán: szabadon és büszkén élhetünk. Itthon, Magyarországon. Emlékszem, milyen érzés volt hazajönni (Nyugat-Németországon át úgy, hogy a magyar rendszám láttán szinte mindenki rám dudált, hisz számukra egyike voltam a vasfüggöny átszakítóinak. Emlékszem, a hegyeshalmi átkelőnél milyen laza mozdulattal intett nekem a magyar határőr, hogy ne álljak már meg a nyitott (!) sorompó előtt. Belém hasított: hazaérkeztem. Van végre hazám, mely velem kivételez, bennem bízik, mert én az ő állampolgára vagyok.

Egy másik, sötétebb tizenkét esztendővel ezelőtt, 1977 nyarán még elvették az útlevelemet, amikor pár nappal túl mertem lépni azt a rohadt harminc napot, amit háromévenként „adott” nekünk „az állam”. Kiszédelegtem a londoni magyar konzulátus épületéből, ahol hosszabbítást mertem kérni, zsebemben a New York-i New School for Social Research igazgatójának levelével, melyben azt írta, ha kijutok hozzájuk, fel-

vesz. Hát nem jutottam ki hozzájuk. A kaliforniai egyetem politológiai tan-zékének vezetője is hiába hívott többször a nyolcvanas években. „Nem szeretjük a név szerinti meghívásokat” – mondta a szemembe a minisztériumi alkalmazott. S amikor 1987-ben vízummentesen mehettünk Ausztriába, én is útra keltem Bécsbe, hónom alatt egy pályázati borítékkal. Útlevelem elvétele,

mondtam, hogy a múlt legitimálásától tartok. Igen: akkor, de ezelőtt és azóta is elsősorban a megtisztulást, az önmagunkkal való kíméletlen szembenézést tartottam és tartom szükségesnek. „A magyarság... nem nacionalista hódítás, nem agresszivitás, hanem mindenekelőtt erkölcsi példa” – idéztem 1986-os szakdolgozatom végén Németh Lászlót. Meg kellett ismételnem ezt az idézetet 2002.

MARABU RAJZA

rendőrségi kihallgatások, figyelmeztető jegyzőkönyv és öt éves utazási tilalom után jó egy évtizeddel így lehettem az első nem hivatalos magyar ösztöndíjas a holland akadémián, épp a nagy változás évében, egy boldog és eufórikus Magyarországgal a hátam mögött.

Azt hittem, tiszta lappal kezdünk mindent újra. '89 nyárelőjén megkezdődtek a tárgyalások. Amikor szóltak nekem is,

matásunk során kizárólagos kincsünk és összetartó erőnk volt. Hisz a Nemzeti Színház a szuverén magyar kultúra jelképe, Madách Tragédiája pedig a gondolat és az akarat szabadságának gigantikus műve. S e szimbólumok nem hajthatók semmiféle akarnok politikai vezetés igájába. A nemzetiszín szalagról már nem is beszélnek, hiszen máig őrzöm 1972-es kokárdámat, meg a felemelő és torokszorító tüntetésről készült, évtizedekig rejtgetett fényképeimet, melyeken társaimon kívül láthatók azok a kalapos-börkabátos titkosrendőrök is, akik nagy léptekkel kamerákat kobozni sietnek, hogy azután leszedjék a Batthyány-örökmécses lépcsőjéről az örökre emlékezetes beszédét éppen befejező srácot. A kokárdáért aznap verés járt, egy évre rá úgyszintén – de a hatalom kívánságára se fel, se le nem vettem sem akkor, sem azóta.

Nem vagyok név szerint kíváncsi azokra a börkabátosokra. De mindvégig, s ma is azt akarom, hogy ők és társaik ne irányíthassák az életemet, az életünket. Ne vállalhassanak többé politikai vagy közhivatali. Az igazi ügynökökről beszéljek. Mit tudtuk mi, melyik ügyosztálynak mi a száma. Személyes szabadságunkat, másként gondolkodásunkat nem a katonai vagy a kémelhárítás igyekezett szűk pórázon tartani: mi a spiclis-kedésnek szeretnénk volna búcsút mondani, mert utáltuk a téglákat. 1990-ben azt hittem, hogy ez bekövetkezik, de hát, ha már akkor nem, legalább most nem halogatható az ügynöktörvény határozott módosítása. Az elmúlt kormányperiódus bebizonyította, milyen erkölcsi romlásához vezet, ha egy vezető párt megvonhatja a vállát, mondván: mit kényeskedtek, ti még nagyobb gengszterek voltatok. A többpártrendszer nem az átláthatatlan és ellenőrizhetetlen egypártrendszer matematikai többszöröse.

Tiszta lapot kell nyitni. Diplomataként magam is erre tettem kísérletet Londonban, amikor az új magyar kulturális képviselő felállításakor Tabula Rasa címmel küldtem ki az első felhívást 1998 őszén a kinti magyar szervezetek képviselőinek és az emigráció jeles személyiségeinek, hogy együttműködésüket kérjem, s az immár demokratikus Magyarország támogatását ajánljam fel nemzeti kulturális értékeink szigetországbeli bemutatásához. Mert – joggal – bizalmatlanok voltam. A hazától ekkor-akkor kapott sebek a történelmi évtizedek során nem tudtak begyógyulni. Ezeket csakis az gyógyíthatja, „aki” ejtette őket egykor: Magyarország. Egy megtisztult, demokratikus és jogtisztelő haza. Éppen ezért éreztem diplomáciai kiküldetésem felidejében indok nélkül eldöntött és jogsértő módon végrehajtott hazarendelésemet a jogállamiságot veszélyeztető intézkedésnek, s a tény, hogy egyetlen politikai erő sem tiltakozott ellene, ijesztő meghunyászkodásnak a totális hatalomra törő, és számomra ezért elfogadhatatlan Fidesz vezette kormány előtt. Mi mást, ha nem a diktatúrában honos félelem szellemét idézte fel bennem, amikor egy ügyvéd a telefonban azonnal visszakozott, amint megtudta, hogy a kormány ellen indított perben kellene védenie engem. Magam képviseltem hát magam, és meg is nyertem a pert, de keserű szájjal. A múlt emlékei nem élhetnek tovább ilyen elevenen, sőt sehogyan sem. A jobb-olddal a baloldali ellentétpárja érvényét veszítheti, de a demokráciáé és a diktatúráé soha. Alkotmányos módon meg kell végre teremteni a tabula rasa jogi feltételeit, azután pedig be kell tartani a törvényeinket. Közembernek, köztisztviselőnek és politikusnak egyaránt.

Striker Sándor

irodalomtörténész, köztisztviselő